

REFERAT fra workshops ved Kulturarvsstyrelsens museumsmøde

Hotel Nyborg Strand, d. 10. maj 2010

Tema 1: Museet som aktør i kommunen

Introduktion ved Steen Hvass, direktør i Kulturarvsstyrelsen

Tre typer af museer: De statsanerkendte med bestyrelser, hvor finansiering primært kommer fra kommuner m.m. Så er der de rent kommunale museer, der er en del af den kommunale forvaltning, hvor borgmesteren er øverst. Hovedmuseerne, der betales af staten.

Økonomi: Kommunernes betaler ca. 2/3 til § 15 og 1/3 til § 16 museerne. Staten betaler stort set det samme beløb, ca. 1/3 til § 15 museerne og 2/3 til § 16.

Dem, der betaler, er også dem, der bestemmer. Vi har her til formiddag fået et indblik i det politiske felt og den konkurrence, vi er en del af. Vi står ikke øverst på politikernes agenda.

Kulturarvskommuner er et samarbejdsprojekt, der viser, hvordan man tager udgangspunkt i kulturarven i det lokalområde, man bor i og hvordan den indarbejdes i lokalplaner. To forhold gør sig gældende for kommunerne: At skabe identitet og sammenhængskraft i de nye kommuner. Vi overvejer en 3. fase, der tager udgangspunkt i kulturarven, som noget positivt i kommunerne. Kulturarven er fremtidens ressource: Det, vi bygger videre på.

Spørgsmålene er: Hvor er museerne henne? Hvordan forpligtes kommunerne? Hvordan byder museerne sig til? Skal de prioritere anderledes? Skal der nye øjne på museernes potentiale? Det er sjovere at deltage, end først at komme med til sidst. Der skal være mindre snak om dyre særudstillinger, nye bygninger osv. I stedet skal museerne medvirke til at udvikle kommunerne. Derfor skal vi diskutere, hvordan vi sikrer, at kulturarven ikke er en hindring for kommunernes planlægning.

Herefter diskussion:

Hvilke roller skal museerne fremover spille i kommunernes forvaltninger?

Samarbejde

- Tillidsfuldt samarbejde kræver en mangeårig kompetence- og tillidsudveksling. Det er mere sprængfarligt, når der er penge involveret.
- Der er mange eksempler på at samarbejdet halter og store forskelle på, hvor meget museerne faktisk bliver involveret i de sammenhænge, hvor museet er en kompetence. På trods af det lovmæssige krav.
- Museerne kan ikke hente hjælp nogen steder. Hvor er staten i dette spørgsmål? Ofte er det også et problem, hvem der betaler for det udførte arbejde?

Kommuner

- For eksempel gennem planloven, hvor det defineres, hvilke faser museet skal inddrages i og med hvilke mål. Et reglement ville være en stor hjælp til at f.eks. at afgøre, hvem der betaler regningen.
- Kommunale forvaltninger er mange ting og museets forskellige elementer hører til forskellige steder. Museet skal have en rolle både inden for og uden for forvaltningen.

- Vi og andre kan blive bedre til at samarbejde med kommunerne på planområdet.
- Kulturarvsstyrelsen kunne med fordel afsætte puljemidler til denne udvikling.
- Der skal være gensidig interesse.
- Kommunerne vil gerne et stærkere samarbejde med museerne.
- Mange museer er bekymret for kommunens engagement på grund af de nye store kommuner.
- Kommunerne er voldsomt optaget af ressourcspørgsmålet.
- Oplagt at museerne spiller en rolle i kommunernes planlægning.

Friløbskommuner

- Hvordan kommer friløbskommunerne til at betale?
- Tror man skal se på den planlægningsmæssige forpligtigelse. Kommunerne skal betale for det arbejde, der udføres.
- Museerne bør hjælpe hinanden med at skabe overblik over, hvordan det står til med det kommunale samarbejde. Hvor meget bruges vi? Hvilke samarbejder findes der?
- Fortvivlende at der ingen faste rammer er mht. friløbskommunerne. Tænk, at man finder sig i, at der er mange steder, hvor det ikke fungerer og hvor museerne ikke bliver betalt for deres arbejde.
- At Danmark som land ikke tager et ansvar for kulturarven over hele landet. Staten bør sende et signal om, at emnet er seriøst nok til, at man naturligvis følger lovgivningen.

Hvilke muligheder har museerne for i højere grad at præge udviklingen i kommunerne?

- Vi har haft mange muligheder for at præge udviklingen. Men vi mangler hjælp til at omsætte de gode initiativer til generelle politiske planer. Alt skal hele tiden opfindes på ny.
- I vores arbejdsplaner burde indgå en dialog med kommunen, hvor kommunen aktivt inddrages i, hvad museet skal arbejde med, så kommunerne kan bruge det, museerne producerer.
- Vi har en samarbejdsaftale og dialog med kommunen om, hvad der skal laves og hvordan det aktivt kan bruges.
- Museet som arbejdsplads er vigtig i særligt de små kommunerne, bl.a. pga. personalets høje uddannelsesniveau.
- Kommunerne glemmer museerne, så vi skal blive bedre til at fortælle om vores arbejde.
- Det er en ressource- og magtdiskussion. Vi er nødt til at slå for, at museerne bliver her og udvikler sig.

- Der burde findes en klarere rollefordeling på det arkæologiske område. Vi har en dobbeltrolle: Både myndighedsforvaltende på statens vegne og samtidigt modtager vi det primære tilskud fra kommunen. Svært at administrerer armlængdeprincippet her. Ikke kun for museum, også for staten og kommunen.

Ide om institutionaliseret årsmøde

- Institutionaliseret årsmøde der også er interessant for politikerne.
- Institutionaliseret møde, også med de gode eksempler for eksempel fra kulturarvskommunerne og det gode samarbejde omkring lokal- og kommuneplaner. Et møde der er attraktivt for både museer, kommuner og politikere.

KL

- Vi skal være synlige overfor kommune, politikere, KL. Vi har oplevet, hvordan forvaltninger er slået sammen, hvilket gør det svært at markere sig.
- KL skal ind i billedet. Så længe museer ikke er på bestyrelsesdagsordenen, spiller museerne ingen rolle i kommunerne. Det er jo KL, kommunerne lytter til, følger og forholder sig til.
- KL snakker meget bloktilskud. Jeg vil hellere, at vi har økonomien i staten og at vi så i stedet diskuterer opgaver med KL og politikerne.

Tema 2: Museumslandskabets strukturer

Hans Munk Pedersen, leder af Nordjyllands Kystmuseum:

Fusion af 3 kulturhistoriske museer (Sæby Museum, Skagens By og Egns Museum og Bangsbomuseet) på eget initiativ. Det har givet ro og tid til fusion. Processen har været uden indblanding fra kommune og stat. Fortryder ikke fusionen. Den har skabt kritisk masse, som har givet en faglig gevinst, en politisk tyngde i kommunen, EU-midler til formidlingsprojekter, ekspertise til at lede større projekter og færre administrative byrder. Nordjyllands Kystmuseum har desuden taget initiativ til etablering af forskningscenter i samarbejde med Aalborg Universitet, COWI og DI.

Steen Kyed, afdelingschef i Kulturministeriet:

Skal fusionerne finde sted inden for kommunernes grænser eller skal de ske på tværs af kommunegrænserne? Kan man fusionere på tværs af faglige områder/kategorier? Skal det sammenhængende museumsvesen fortsat bæres af enkelte institutioner, eller skal det være endnu mere sammenhængende gennem mere ansvarsdeling? Skal der være en fælles national vision for museumsvesenet eller skal visionen udformes på de enkelte museer? Skal tilskudsstrukturen ændres? Skal hovedmuseumsforpligtelsen ændres – Skal de store, centrale museer have en anden rolle?

Ordet gives frit

Museumslederen

- Det er et problem, at museumsloven foreskriver, at der skal være en faglig leder, når museer indeholder flere museums-kategorier.
- Vi samarbejder allerede med eksterne samarbejdspartnere. Det er der ingen grænser for. I Nordjylland laves der mange projekter på tværs af kategorier. Museumsledere bør være faglige, så de ved, hvad de har med at gøre.
- Det skal diskuteres, hvorvidt lederen fortsat skal være faglig.

Tværfaglighed og samarbejder

- Tænk på tværfaglige profiler frem for geografi, når der tænkes i fusioner eller samarbejder. Det er mere interessant for Fiskeri- og Søfartsmuseet at samarbejde med Vikingeskibsmuseet og Kronborg end med Syddansk Universitet.
- Museerne er en labil størrelse med øget forvaltningsrolle – fra folkelige til politiske institutioner. De rigide faggrænser bør opblødes, men fagenes integritet skal fastholdes, således at man får et varieret videnskabsindfald på arbejdet. Hvor brede må samarbejderne være, og i hvor høj grad vil staten frisætte museerne, så museumsloven ikke hæmmer samarbejder med andre sektorer. Det vil være vigtigt i et kommunalt perspektiv. Museerne skal honoreres ift. de opgaver, museerne løser i samfundet, men det er vigtigt at huske udkantsdanmark. Centralmuseumsfunktionen er væsentlig, men er forsvundet på grund af besparelser. Hvordan fordeles opgaverne mellem hovedmuseerne og de øvrige?
- Det er vigtigt, at relatere til de fælles forskningsbegreber og det bør overvejes, hvordan man genererer viden på tværs af de enkelte institutioner.
- Kan tilslutte sig, at museerne bliver sat fri. Armslængden væk. Man savner amterne, der ikke var så tæt på opgaverne som primærkommunerne.
- Den lokale forankring er afgørende. Tænk i samarbejder mellem store og små institutioner, hvor de små museers personale kan indgå i større museers forskningsprojekter.
- Konserveringsrådets erfaringer med samarbejde kan måske bruges på andre opgaver. Strukturen på konserveringsrådet har været en succes. Samlingsvaretagelsen kan tænkes bredere end konservering, og den kan indsættes i en centerstruktur.
- Tænker også i samarbejdstemaer på tværs af geografiske lokaliteter. Museerne skal have frihed til at finde de rette samarbejdspartnere i ind- og udland. Det kræver økonomisk statslig opbakning dvs. fastholdelse af § 15 tilskud. Staten bør ikke slippe sit tag i §15-museerne.

- Det er afgørende, at samarbejde er forpligtende. Det er ikke tanken, at de 5 søjler fjernes. Det samlede museumsvesen skal fortsat bygge på alle 5 søjler, men hver enkelt museumsinstitution skal måske ikke varetage dem alle.
- Universiteterne er meget interesserede i at samarbejde med museerne. Museerne skal blive mere bevidste om, at de er interessante samarbejdspartnere.
- Universiteterne vil gerne vidende om gode råd til EU-ansøgninger

Museernes fremtidige opgaver?

- Hvilke administrative opgaver skal museerne løse i fremtiden? Det kræver udmelding fra centralt hold. Kan det være udgangspunktet for samarbejder? Museerne savner informationer, om hvilke opgaver de skal løse på længere sigt, fx vedrørende besigtigelse af de fredede fortidsminder efter 4 års perioden.
- Det er relevant at få klargjort, hvilke opgaver museerne skal løse i det lange perspektiv. Der bør laves nationale strategier og det kan overvejes, om inddelingen af de arkæologiske ansvarsområder skal redefineres. Tilskud kan være opgavebestemte. Skal staten fx byde opgaver ud i stedet for den eksisterende mekaniske tilskudsstruktur. Det skal overvejes, om hvert enkelt museum skal løse alle 5 søjler?
- Museumsbegrebet bør gentænkes. Staten bør kigge på, hvilke forvaltningsopgaver der kan lægges ud til museerne. Det er afgørende at få KL og kommunerne med i de kommende forhandlinger for at få klarhed over, hvad kommunerne vil være med til.
- Selvom man lader andre varetage f.eks. bevaringsopgaven, så har museet stadig ansvaret for, at genstandene bevares.
- Med hensyn til fjernelse af forskning fra de fem søjler er det ligesom som præsten med faderen, sønnen og Helligånden. Det skal man ikke pille ved. Uden de 5 søjler er der ikke et museum.

Fusioner

- Fusioner giver administrative lettelser. Det kan man ikke få med regulære samarbejder. Fusioner har også givet større friheder f.eks. til forskning, idet besparelser på det administrative område har kunnet finansiere forskningsfrihed til de faglige medarbejdere. Den gør det også lettere at lave organisationsændringer. Fusioner giver ikke besparelser.
- Fusioner giver ikke besparelser, men kommunen får mere for pengene.
- Fusioner kan betyde, at kommunale tilskud samt anden støtte falder væk, fordi museet får færre profiler/ brands.

Tema 3: Museernes forskning

Per Kristian Madsen, museumsdirektør, Nationalmuseet, og Rasmus Vestergaard, museumsleder, SNYK Skive Ny Kunstmuseum.

Ordet gives frit.

Strategi

- Forskning fylder meget på vores museum, men samarbejdspartnerne sidder i udlandet, fordi vi har et snævert fagligt miljø. Vi har derfor ikke kun brug for nationale, men også internationale strategier.
- En nationalistisk strategi for forskning – også international forskning.
- Forskning kræver teori, metode og en nyhed. Er museerne også et forskningsmiljø i sig selv. Spørgsmålet er aktuelt, fordi vi har den bibliometriske målemetode for internationale publikationer (citationsmodellen).
- Bibliometrisk måling er et vilkår, fordi det er grundlag for forskningsbevillinger samtidig med, at man skal formidle på dansk.
- Jeg henviser til den internationale evaluering, der nu ligger på Kulturarvsstyrelsens hjemmeside. Den kalder på en strategi for hele museumsvesenet.
- Ved at droppe den individuelle humanistiske forskning og i stedet samarbejde om projekter, kan vi lave strategier, der har bedre gennemslagskraft i forbindelse med ansøgninger.

Netværk og forskningscentre

- Netværk betyder, at vi kan finde sammen. Jeg vil advare mod frivillighed, for derved hægtes de små museer af. Hvordan får vi etableret forpligtende samarbejder?
- Virkeligheden viser, at ikke alle museer forsker og at ikke alt det, der kaldes forskning, faktisk er kvalitetsforskning. Hvilken infrastruktur kan vi finde på, der sikrer kvaliteten af forskningen. Centre med eller uden mure, 5 – 6 måneder hvor man forsker eller planlægger. Skal der være museer, der forsker og andre der ikke gør?
- Jeg tror på centerdannelse. Det er op til de bevilgende myndigheder og kommuner at understøtte økonomisk.
- Forskning forudsætter et miljø og derfor store museer. Men problemet er at skaffe ressourcer især fra Videnskabsministeriet.
- Det fysiske forskningsmiljø nedbrydes i øjeblikket og erstattes af netbaserede samarbejder. Adgang til f.eks. forskningsbibliotekerne via nettet er dyrt og kunne støttes økonomisk fra centralt hold.
- Vi vil ikke have A- og B-museer. Så er der kun muligheden for centre eller fusioner. Skal de være tematisk eller geografisk bestemt? Kan man forestille sig, at statsanerkendelsen er afhængig af, at man er tilknyttet et forskningscenter.

- Fastlåste centre kan slå mere ihjel end de gavner. Det er gammeldagsdags at tænke, at man skal sidde fysisk sammen for at forske. Internettet har ændret alt. Vi må holde fast i den viden, der ligger på de små museer. Vi må derfor have to niveauer 1) underlag af små museer og 2) nogle få centre der kan skaffe midler. Både 1) og 2) skal forske.
- Forpligtende netværk er nødvendige.

Forskning

- Man må starte med visionen og hvor vi vil hen.
- Jeg frygter, at forskningen glider nogle museer af hænde. Det er vigtigt at diskutere, hvordan forskningen kan styrkes.
- Museer der ikke kan forske, bør ikke kaldes museer.
- Puljerne fungerer, men man skal ikke forveksle dem med forskningsamarbejde.
- Jeg opfordrede til en bedre finansiering af forskeruddannelse på museerne i samarbejde med museerne.
- Samlingerne er vores omdrejningspunkt, men det er vigtigt, at de enkelte genstande er indsamlet velbegrundet. Det er de ofte ikke, derfor skal samlingerne opkvalificeres. Det er nemlig forudsætningen for den gode forskning.
- Vejen frem er at stramme forskningsbegrebet op, hvis vi vil have penge fra Videnskabsministeriet. Selvom de unge inspektører ikke har den forskningsrelevante magistergrad, skal man ansætte dem og efter et par år tilbyde dem en Ph.d.-uddannelse, fordi de derved bliver i museumssystemet (i modsætning til nyuddannede Ph.d'er, der let bliver i universitetsverdenen).
- Hovedmuseerne skal fungere som lokomotiver sammen med universiteterne.
- Der er en barriere mellem museernes og universiteternes forskning. Lær af Sverige, hvor man udveksler forskere mellem de to verdener.
- I forlængelse af museernes arbejdsplaner, der skal afleveres december 2010, har vi brug for et find-sammen-år efter denne atomiserede udredningsproces. Jeg foreslår, at 2011 bliver find-sammen-år.
- Det er vigtigt omkring projekter allerede ved begyndelsen at tænke på indlejring.

Tema: Museumsvæsnets samlede potentialer

Introduktion ved Karsten Ohrt, direktør for Statens Museum for Kunst

Vi har hørt gode oplæg her til formiddag. Vores store udfordring er, at vi bliver så kraftigt beskåret – helt ind til benet. Vi skal fokusere på samarbejde. Heri ligger vores udviklingspotentialer. Hovedmuseerne skal gennem tætte samarbejdsrelationer, vise alternative måder at samarbejde på. Knopskydning er den bedste måde at udvikle samarbejde på. Spørgsmålet er, om landet skal være ét stort kunstmuseum og deponere værker udenlands og indenlandsk. Er der grænser for vores vækst? Hvad kan centerdannelser? Hvilke spørgsmål rejser det? Skal vi lave fælles fondsansøgninger og EU-ansøgninger? En ting er sikkert – vi skal blive bedre til at samle erfaringer og samarbejde.

Introduktion ved Anne Bjerrekær, museumschef for Horsens Museum

Fællesmagasinerne har været en øjenåbner og givet nyt perspektiv på vores muligheder. Der er fælles opbakning om projektet. Fælles konservering er også ideel. Det kunne give fleksibilitet. Vi kunne samarbejde med andre museer om for eksempel arkæologer. Vandredstillinger er også en mulighed og kunne være en god løsning på mange museer. Kulturarvsstyrelsen kunne overveje at lave en pulje, hvor flere museer kunne søge til at skabe en enkelt udstilling. Problemet er, at vi ikke har ressourcer til forskning. Og alle medarbejdere kan heller ikke forske. Kunne man forestille sig et forskningscenter, hvor forskningsmedarbejderne kom hvert 3. år? Jeg vil gerne diskutere, hvad Kulturarvsstyrelsens rolle skal være fremover.

Ordet gives frit

Netværk

- Netværkstanken kan bære meget frugt. Vi skal være med i forskningssammenhæng.
- Nationalmuseet og Statens Museum for Kunst opbygger forskningscentre, hvor forskere kan komme og arbejde for en stund.
- Public Service – lokalt, regionalt, nationalt og international struktur.
- Vi taber pusten pga. af bureaukrati. Vi skal have dynamik ind og det kunne være på nettet.

Samarbejde

- Driftssamarbejde med andre kulturinstitutioner ex koncertsal, bibliotek.
- Små specialmuseer har ofte nordiske samarbejdspartnere.
- Samarbejde med universiteterne kan styrke museerne.
- Det er for besværligt, at låne på Nationalmuseet. Det er for kompliceret og dyrt.
- Museerne skal samarbejde om en strategi for at få en fælles ekspertstemme.
- Skal samarbejde formaliseres? Hvordan skal vi samarbejde?

Forskning

- Svært for politikerne at gennemskue hvad tilskud bliver givet og brugt til. Forskning er ikke centralt for politikere. Men for museerne er det et stort tab, hvis forskningen ikke finder sted på institutionen.

Kulturarvsstyrelsen

- Hvad kan Kulturarvsstyrelsen?
- Kulturarvsstyrelsen skal ikke registrere kunst. Det faglige skal ikke ligge i KUAS.
- Savner information om it og den seneste udvikling. KUAS skal videreformidle resultaterne.

- KUAS skal bruge penge til vidensopsamling.
- KUAS skal udlicitere opgaver.
- KUAS skal bruge tid på mindre kontrol og give flere ressourcer til museerne.
- Vigtigt med gode eksempler – tage det med ind i udredningen.
- Beskriv museernes nytte på ny i et klart sprog.
- Lad os benytte os af internationale erfaringer. Kig på England hvor de har brugt outreach og opnået gode resultater. De har formået, at fusionere det faglige og politiske landskab. KUAS kan samle erfaringer.